

Vergaderjaar 2011–2012

21 501-07

Raad voor Economische en Financiële Zaken

Nr. 864

BRIEF VAN DE MINISTER VAN FINANCIËN EN DE STAATSECRETARIS VAN BUITENLANDSE ZAKEN

Aan de Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal

Den Haag, 14 november 2011

Naar aanleiding van recente ontwikkelingen op de financiële markten, en in het bijzonder de renteontwikkeling voor Italië en de situatie in Griekenland, verzocht uw Kamer het kabinet in een brief in te gaan op de actuele situatie. Tevens verzocht uw Kamer om een reactie op berichtgeving in de media over een «verkleining van de eurozone». Door middel van deze brief komen wij, mede namens de minister-president, tegemoet aan dit verzoek van uw Kamer.

Griekenland

Met de uitkomsten van de Eurozonetop van 26 oktober¹ is een belangrijke stap gezet richting een oplossing van de Griekse schuldenproblematiek. De Eurozonetop bepaalde dat Griekenland met zijn private crediteuren overeenstemming moet bereiken over een obligatie-omruil die, door middel van een afschrijving op obligaties in handen van private crediteurs met 50%, leidt tot een daling van de Griekse schuld naar 120% BBP in 2020. Indien aan deze randvoorwaarde is voldaan, zullen de eurolanden en het IMF tot 130 miljard euro beschikbaar stellen voor een aanvullend leningenprogramma voor Griekenland. Van dit bedrag is maximaal 30 miljard beschikbaar om de private crediteuren aan te moedigen deel te nemen aan de obligatie-omruil. Belangrijk is ook om op te merken dat Griekenland zich heeft gecommitteerd om uit toekomstige opbrengsten van additionele privatisering tot 15 miljard euro bij te dragen aan de capaciteit van het EFSF. Hiermee levert Griekenland in de toekomst een bijdrage aan het noodfonds waarop het nu aanspraak maakt. Daarnaast zal Griekenland onder versterkt toezicht komen te staan, zodat de voortgang die Griekenland maakt bij de implementatie van de beleidscondities continu gemonitord kan worden.

¹ Het verslag van de bijeenkomst van de Eurozonetop 26 oktober jl. is gepubliceerd als kamerstuk 21 501-20, nr. 582.

Sindsdien hebben politieke ontwikkelingen in Griekenland de verwezenlijking van dit pakket voor Griekenland onzeker gemaakt. Op 31 oktober kondigde de toenmalige premier Papandreou aan een referendum uit te

zullen schrijven waarin de Griekse bevolking zich uit zou kunnen spreken over de uitkomsten van de Eurozonetop van 26 oktober. De eurolanden en het IMF hebben aangegeven dat het ondenkbaar was dat de zesde tranche uitgekeerd zou worden zolang nog geen duidelijkheid was over de uitkomst van een referendum.

Enkele dagen later kondigde Papandreou aan zijn plannen voor een referendum in te zullen trekken. Ook maakte Papandreou, na intensief overleg met de Griekse president en de leider van de oppositiepartij ND (Nieuwe Democratie), bekend af te zullen treden als premier.

Op 10 november werd bevestigd dat Loukas Papademos, ex-vicepresident van de ECB, zal aantreden als interim-premier, in afwachting van verkiezingen. In de interim-regering zullen, op basis van de huidige informatie, ook vertegenwoordigers van ND zitting hebben, alsook van de kleinere LAOS partij. De Eurogroep heeft duidelijk aangegeven dat, ondanks de vervroegde verkiezingen, er duidelijkheid moet zijn dat de beleidscondities die zijn verbonden aan de steun van het IMF en de eurolanden geheel uitgevoerd zullen worden. Daarom vraagt de Eurogroep dat zowel de regerende PASOK partij als de grootste oppositiepartij ND zich committeren aan de uitkomsten van de Eurozonetop van 26 oktober, inclusief de beleidscondities die van toepassing zullen zijn op het aanvullende leningenprogramma. Het IMF hecht er net zo zeer als de eurolanden aan dat er een breed politiek draagvlak is voor de beleidscondities.

Nederland en de overige eurolanden wachten schriftelijke bevestiging van de steun van de grootste politieke partijen PASOK en ND voor de afspraken van 26 oktober af. Zoals al eerder aan uw Kamer gemeld (Kamerstuk 21 501-07, nr. 853) zullen de eurolanden overigens pas overgaan tot uitkering van de zesde tranche als ook de Board van het IMF hierover heeft besloten. Op dit moment is hiervoor nog geen datum bekend.

Interim-premier Papademos zal in de komende tijd moeten toezien op een voortzetting van de implementatie van de vereiste maatregelen. Dit is essentieel, wil Griekenland de ontstane achterstand bij de begrotingsconsolidatie en het doorvoeren van structurele hervormingen inhalen.

Italië

Tijdens de Eurozonetop van 26 oktober zegde de Italiaanse premier Berlusconi toe een breed scala aan maatregelen te zullen doorvoeren om de overheidsfinanciën te saneren en het groeipotentieel van de economie te verhogen. Implementatie van deze maatregelen zal door de Commissie en de eurolanden gemonitord worden. Op 4 november werd bekend dat Italië ook heeft verzocht om toezicht door het IMF. Nederland verwelkomt deze ontwikkeling, die ook is bepleit door uw Kamer. Op de financiële markten waren er twijfels of de huidige regering in Italië in staat zou blijken de benodigde maatregelen door te voeren. Na hoog oplopende politieke druk kondigde Berlusconi op 8 november aan af te zullen treden zodra het parlement zou instemmen met het tijdens de Eurozonetop toegezegde pakket consolidatiemaatregelen.

Om het vertrouwen van de markten te behouden moet Italië laten zien dat het de maatregelen zonder vertraging uitvoert. Hiervoor is geen alternatief. Nederland heeft altijd benadrukt dat landen zelf moeten doen wat nodig is om de markten te overtuigen.

Op 12 november heeft het Italiaanse parlement ingestemd met een aantal consolidatiemaatregelen, waaronder de eerder aangekondigde hervormingen van het pensioenstelsel, de arbeidsmarkt, en gesloten beroepen, de privatisering van lokale publieke dienstverlening en de verkoop van een aantal staatsactiva. Inmiddels heeft premier Berlusconi zijn ontslag ingediend bij President Napolitano. Die vervolgens voormalig Eurocommissaris Mario Monti als informateur heeft benoemd met als opdracht om binnen een week een breed gedragen regering te vormen die de genomen consolidatiemaatregelen en aanvullende, door de Europese Commissie van Italië verlangde hervormingsmaatregelen (waaronder het flexibiliseren van de arbeidsmarkt en een verdere aanpassing van het pensioenstelsel) ten uitvoering moet brengen. Monti voert thans consultaties uit met de diverse fracties in het parlement. Het is nog niet duidelijk hoe lang de interim-regering zal dienen en of parlementaire verkiezingen, die in 2013 zouden plaatsvinden, vervroegd zullen worden.

Eurocommissaris Rehn heeft op 4 november duidelijkheid gevraagd over de plannen van Italië om tegemoet te komen aan de toezeggingen. Hij heeft een brief gezonden aan minister van Financiën Tremonti met daarin 39 vragen. De Eurocommissaris wilde weten wat de deadlines zijn van alle over de afgelopen drie maanden afgekondigde maatregelen. Verder wordt in detail uitleg gevraagd over de voorgenomen afstoting van overheidseigendommen, de impact op de economie en op de begroting van de pensioenmaatregelen, hoe men denkt de belastingdruk te verleggen van arbeid naar belasting op consumptie en vermogen, en welke maatregelen getroffen zullen worden om de arbeidsmarkt te hervormen. De demissionaire Italiaanse regering heeft inmiddels een antwoord aan de Commissie gestuurd, die deze momenteel bestudeert. In ieder geval zal tijdens de Eurogroep van 29 november de voortgang van Italië door de Eurolanden worden besproken.

Samenstelling eurozone

Het kabinet heeft kennis genomen van de berichtgeving van onder andere het persagentschap Reuters waarin anonieme functionarissen worden geciteerd die verwijzen naar vermeende plannen voor een meer geïntegreerde en mogelijk kleinere eurozone.

Het kabinet is niet bekend met genoemde plannen. Het kabinet wijst erop dat Bondskanselier Merkel, in reactie op de berichtgeving van Reuters, het bestaan van plannen voor een verkleining van de eurozone heeft ontkend. Zij heeft benadrukt dat de inzet van de Duitse regering is om de eurozone in zijn geheel te stabiliseren.

De inzet van het kabinet, zoals uiteengezet in de kamerbrief over de toekomst van de Economische en Monetaire Unie (kamerstukken 21 501-07 nr. 839), sluit hierbij aan. Doel van die inzet is een stabiele muntunie te creëren waarin de fundamentele weeffouten zijn geadresseerd. De Nederlandse voorstellen zijn erop gericht om een situatie te creëren waarin *alle* eurolanden aan die stabiliteit bijdragen. Zoals in de Kamerbrief uiteengezet vergt dit meerdere maatregelen: het in de desbetreffende lidstaten van de Eurozone op orde brengen van de overheidsfinanciën en het versterken van de interne markt van de Europese Unie, en een structurele aanpak waarmee toekomstige crises worden voorkomen. Die structurele aanpak moet vorm krijgen via het versterken van begrotingsdiscipline en het stringent handhaven van regels, onder onafhankelijk toezicht en met zo nodig toenemende zwaarte van sancties, waar lidstaten zich toe dienen te verplichten willen zij deel blijven uitmaken van de monetaire unie van de Eurozone. Dit is ook erkend tijdens de laatste Eurotop, die heeft vastgesteld dat het

gezamenlijk deel uitmaken van een monetaire unie verreikende gevolgen heeft en verantwoordelijkheden met zich meebrengt.

Voor het toezicht op de begrotingsdiscipline heeft het kabinet een onafhankelijke Eurocommissaris voorgesteld naar het model van de Commissaris mededinging. De afgelopen weken is de onafhankelijkheid van Commissaris Rehn van Economische en Financiële zaken in deze zin versterkt. Hij is bevorderd tot vice-voorzitter met specifieke verantwoordelijkheid voor de euro, en de Commissiebesluiten worden getoetst door een onafhankelijk economisch adviseur. Daarnaast heeft het college van Commissarissen besloten een aantal belangrijke besluiten over de uitvoering van het Stabiliteits- en Groeipact aan Commissaris Rehn te delegeren, zoals het starten van onderzoeken, het geven van waarschuwingen en het doen van aanbevelingen voor sancties. Besluiten op dit terrein die wel door het gehele college genomen moeten worden gaan voortaan in de regel via schriftelijke procedure, zodat deze op meer automatische wijze tot stand komen. Op 23 november zal de Commissie met een aantal wetgevingsvoorstellen komen met aanvullende instrumenten om naleving van het SGP te bewerkstelligen, bovenop het reeds overeengekomen «sixpack».

De Nederlandse inzet, zoals verwoord in de Kamerbrief over de toekomst van de EMU, zal het kabinet inbrengen bij de voortgaande besprekingen over de versterking van de economische *governance* van de eurozone, onder meer tijdens de Europese Raad van 9 december wanneer hierover zal worden gesproken op basis van een tussentijds verslag van de voorzitter van de Europese Raad, dhr. Van Rompuy. De Europese Raad van 23 oktober en de Eurotop van 26/27 oktober jl. hebben onderstreept dat hierbij de integriteit van de Unie als geheel behouden blijft, zoals het kabinet doorlopend bepleit.

Wij hopen u, mede namens de minister-president, hiermee voldoende te hebben geïnformeerd. Op verzoek van uw Kamer is een Algemeen Overleg voorzien voor aanstaande woensdag 16 november. Naar verwachting zal er op 16 november echter geen additionele informatie bekend zijn. Deze additionele informatie, waaronder de plannen van de nieuwe regeringen in Italië en Griekenland, zal mogelijk wel beschikbaar zijn tijdens het reguliere Algemeen Overleg welke gepland staat op 24 november.

Daarnaast is thans geen enkele besluitvorming voorzien voor aanvang van de geplande Eurogroep en Ecofin van 29 en 30 november. Wij zouden de Kamer daarom ter overweging willen meegeven deze brief te bespreken tijdens het reguliere Algemeen Overleg van 24 november.

De minister van Financiën,
J. C. de Jager

De staatssecretaris van Buitenlandse Zaken,
H. P. M. Knapen